

Verder

Chris de Stoop bij de Damiaanhoeve. © KAROLY EFFENBERGER

Niet iedereen wint met grind

‘De Damiaanhoeve’ is de titel van het nieuwe boek van **Chris de Stoop**. Een boek over een man, een moord en over de wereld. Met een hoeve als symbool en als herinnering. Als levensband. Misschien zelfs als motief.

RIK VAN PUYMBROECK

‘E n daarmee basta.’ Op bladzijde 239 is dat de laatste zin van ‘De Damiaanhoeve’. De drie woorden voelen aan als een ballon die springt. Als een eindschot. Als de laatste gulp water waartegen niets te beginnen valt. Drie woorden die de kracht van het boek illustreren. Bert Bohnen, een man van nu 70 uit het Limburgse Elen móést het vertellen. En daarmee basta. ‘Toen ik na ons eerste gesprek naar huis reed, wist ik: daar wil ik een boek over schrijven’, zegt schrijver Chris de Stoop.

We staan in Heppeneert, een wijk van Maaseik, aan de kerk van Onze-Lieve-Vrouw van Rust. Binnen een Mariabeeld dat 500 jaar geleden na een overstroming van de Maas kwam aangespoeld. Een doopvont met een gedicht van Gezelle. Buiten een begraafplaats met onder meer het graf van Frans Giesen, verdrinken op 22 november 1993, en vooraan een borstbeeld van Gerty Vanhoef met haar data: 31.03.1957-28.08.2018.

Die laatste dag vond haar man Bert haar stervend terug in hun Damiaanhoeve, die in brand stond. De autopsie wees op moord. Ze stierf niet door de brand. Zijn naam staat al op haar steen. De lege plek ernaast kocht hij. Ooit zal Bert daar liggen. Bijna schreven we rusten, maar De Stoop schrijft: ‘Nee, hij kan er niet mee leven, maar hij kan er ook niet mee doodgaan. Hij kan niet doodgaan, zonder dat zijn naam gezuiverd is.’

De feiten zijn eenvoudig. De Damiaanhoeve, waar Bert en Gerty woonden, brandde af en Gerty stierf. De vraag wie het deed, blijft onbeantwoord. Maar over waarom, wat die dood met een mens, een gezin en

een dorp deed en wat de Maas en deze plek in de uiterwaarden van die rivier en in het midden van een enorm ontgrindingsgebied betekenen, schreef De Stoop op christestopiaanse wijze een machtig en diepmenselijk boek. Niet dik, maar elke zin zuigt je mee met de kracht van die Maas die verderop kronkelt. ‘Normaal zestig meter breed, maar soms een kilometer.’

Soms, dat is bijvoorbeeld bij de waterbom van juli 2021. Maar op de peilstok voor de hoeve zie je andere data: 1993, 1995, 2003, 1984, 2011, 1980. Op de cover van het boek zie je de hoeve op een van die watersnooddagen. Het huis als een eiland omringd door water en, beneden in de hoek, Bert in zijn bootje. Het bootje dat nu, en altijd, voor het huis klaarligt.

‘De hoeve en de grond erachter nemen 7 hectare in’, zegt De Stoop. Waren die 7 hectares - in een gebied dat voor de rest volledig in handen is van grindbedrijf Steengoed, dat hier project Elerweerd uitbaat en ‘Iedereen wint met grind’ als slogan heeft - een doorn in het oog van iemand? Niet van het bedrijf zelf, Bert verdenkt hen niet. Maar voor een fanatiekeling, die jaloers was dat ‘keikop’ Bohnen erin geslaagd was er te mogen blijven wonen? Was De Damiaanhoeve een kiezel in de schoen? Zijn gedacht, op bladzijde 59: ‘Het was hun niet om Gerty te doen, het was hun alleen om de hoeve te doen.’

Tunnelvisie

Ergens in 2021 kreeg De Stoop een mail van Bert. De oud-journalist van Knack kende hem van een reportage in 1993. ‘Een waarzegster had na het leggen van tarotkaarten aangeraden mijn verhaal aan een journalist die hij vertrouwde te vertellen’, zegt De Stoop, terwijl we de weg zijn opgereden en een stop maken waar een

andere hoeve stond. Die heette De Krauw. Daar is Bert geboren, ze is recent afgebroken, ‘ter ere’ van de hoeve is een baggermolen nu De Krauw genoemd.

‘Dit verhaal rezoneerde sterk bij me. Ik schreef ‘Dit is mijn hof’, over het boerenland van mijn jeugd dat plaats moest ruimen voor de havenuitbreiding en natuurcompensaties. Later schreef ik ‘Het boek Daniël’, over de moord op een oom van me. Maar Berts verhaal was aan me ontsnapt. Het haalde alleen de Limburgse pers.’

In Het Belang van Limburg stond wat op 28 augustus 2018 gebeurde bekend als de hoevemoord. Op 22 oktober 2020 titelde de krant: ‘Man slachtoffer Hoevemoord aangehouden, maar hij ontkent: ‘Niets met haar dood te maken.’

In zijn boek neemt De Stoop geen stelling in, maar hij heeft wel een overtuiging. ‘Als ik na dat eerste gesprek níét dacht dat Bert onschuldig was, was ik er nooit aan begonnen’, zegt hij. ‘Maar ik wist dat de kans klein was dat de waarheid nog aan het licht zou komen. Met 30 jaar ervaring wist ik dat de eerste 48 uur na de feiten cruciaal zijn. Bovendien had men drie jaar lang alles uit de kast gehaald om het onderzoek te voeren.’

‘Maar ik hoopte nog op een kans van 1 procent. Bij andere boeken had ik vaak dat op het einde nog iets gebeurde dat cruciaal was voor het verhaal. Hier is alleen nog, in de zomer van vorig jaar, een oproep gekomen naar getuigen die iets konden vertellen over een SUV die net voor en net na de brand op de weg vlak bij de hoeve is gezien. Alle andere sporen zouden uitgerechercheerd zijn. Daardoor voelt Bert zich impliciet vrijgepleit.’

Dat Bert twee jaar na de feiten zelf in het vizier kwam, is cruciaal in De Stoops

boek. Alles draait rond tunnelvisie. ‘Het bijzondere is dat ik, anders dan in vorige boeken, geen toestemming kreeg om met justitie of politie over de zaak te spreken. Waren ze bang dat ik kritisch zou zijn? We weten dat er veel is misgelopen. Al gebeurden er ook goede dingen: 150 mensen zijn verhoord, er was een groot onderzoeksteam, voor het eerst in België was een sms-bom naar 7.000 mensen verstuurd in de hoop op een doorbraak.’

‘Maar aan de andere kant stonden bij de politie twee meningen tegenover elkaar, werden agenten van het onderzoek gehaald, werd een nieuwe case-officer aangesteld en werd een review van het onderzoek gemaakt. En vooral: er is sprake van tunnelvisie. Politie en parket geloven snel in de schuld van een weduwnaar en alle elementen die in dat scenario passen, worden dan onderzocht. Wat er niet in past, zoals die SUV, wordt genegeerd.’

‘Natuurlijk bestaat ook het gevaar dat de familie een tunnelvisie heeft. Dat de Damiaanhoeve weg moest en dat Gerty, die toevallig de brandstichter betrapte, uit de weg moest worden geruimd. Dat Natuur en Bos snel adviseerde om de hoeve niet meer herop te bouwen omdat het gebied onder meer een ‘corridor voor de wolf’ zou zijn, past in die visie. De familie aanvaardt die kritiek, maar wil gewoon dat alle mogelijke sporen onderzocht worden. Tegelijk geloven de drie kinderen in Berts onschuld. Waarom zou iemand die jaren streed om zijn hoeve te behouden ze afbranden en nadien weer eigenhandig opbouwen? Er is geen enkel motief voor.’

Die kinderen maken een dubbele rouw door. Eerst om de dood van hun moeder, dan om de verdenking van hun vader. Een verdenking die ook in Heppeneert, waar Gerty en Bert voorttrekkers waren in de parochie en het bedevaartsoord, tot roddels leidde. Bovendien blijft op Bert het etiket van verdachte kleven, ook al is de enkelband al lang weg.

Verzoend met de dood

We staan nu voor de Damiaanhoeve zelf. Ook daar een borstbeeldje van Gerty. Bert, deze week met zijn kinderen in Spanje, woont in een zijgebouwtje van het huis. Binnen, waar het drama zich afspeelde, kan hij zich nog niet opnieuw installeren. Intussen is hij getroffen door kanker.

‘In die drie jaar heb ik hem ongelooflijk zien verouderen. Ik schrijf ergens: ‘Zeggen dat hij een depressie had, klopte misschien niet, maar zeggen dat hij er geen had ook niet.’ Dat is volgens Bert de nagel op de kop. Hij heeft zich door die kanker volledig verzoend met de dood. Maar de zaak, waarvan hij wil weten waarom Gerty vermoord is, zal hem tot op zijn sterfbed niet loslaten. Hij blijft hopen dat de dader gevonden wordt. Of dat die, zelf op zijn sterfbed, alsnog bekend.’

We rijden terug naar het dorp. Door het gebied dat bij hoogwater door de Maas overspoeld wordt. Door de kronkelwaarden. Door het wingewest van de grindbedrijven.

‘Steengoed is niet blij met mijn boek’, zegt hij dan. De Stoop verbindt, zonder schuldgeving, het particuliere verhaal van de hoeve aan hoe multinationals de unieke uiterwaarden - met de natuurbeveiliging als officiële medeorganisator’, zegt hij - ontgrinden. Hoe Limburgse politici in 2005 een ontgrindingsstop van tafel veegden. Hoe de klimaatverandering de natuur beïnvloedt. Hoe dat grind nodig is om miljoenen kubieke meters beton te storten in de overkapping van de Antwerpse ring. ‘Bovenaan is die mooi groen, maar eronder zit ironisch genoeg een enorme laag beton.’

Zo worden een hoeve, de natuur en wat mensenlevens symbool voor de tijd. Het tilt het boek op tot een pleidooi voor menselijkheid, voor verhalen en herinneringen en voor hoe geldgewin niet altijd belangrijker mag zijn dan de band van generaties met een land. ‘Maar kijk hoe dicht die baggeraars intussen weer generated zijn’, zegt De Stoop.

Juist. Over machteloosheid gaat dit boek ook. Niet iedereen wint met grind.

‘De Damiaanhoeve’ is uitgegeven bij De Bezige Bij, telt 239 pagina’s en kost 23,99 euro.

Als ik na dat eerste gesprek níét dacht dat Bert onschuldig was, was ik er nooit aan begonnen.

Chris de Stoop
Schrijver